

SİBER ZORBALIK

(Lise)

Veli Sunumu

Özel Eğitim ve
Rehberlik Hizmetleri
Genel Müdürlüğü

supported by
KFW

- Bilişim teknolojileri hızlı bir şekilde gelişmesine paralel olarak gençler bu teknolojik gelişmeleri yakından takip etmektedir. Yakinen takip ettikleri bu gelişmeleri en üst düzeyde kullanabilme becerilerine de sahip olan gençler bazen bu bilişim teknolojilerini amaçlarının dışında başkalarına zarar vermek amacıyla da kullanabilmektedirler. Bilişim teknolojilerinin amaçları dışında kullanıldığı zamanlarda yaşanan olumsuz olaylardan biride siber zorbalıktır.

SİBER ZORBALIK NEDİR?

- Siber zorbalık; bir veya birden fazla kişinin internet, tablet, bilgisayar ya da cep telefonu gibi bilişim teknolojilerini kasıtlı ve sürekli olarak mağdur durumundaki kişiye zarar vermek amacıyla kullanması olarak tanımlanabilir.

- Bir diğer ifadeyle bilgi ve iletişim teknolojileri (internet, cep telefonu, bilgisayar vb.) yoluyla bir kişi ya da grubun diğerlerine yönelik düşmanlık, korkutma, tehdit, sindirme ve taciz amaçlı iletileri (fotoğraf, video mesaj vs.) kasıtlı ve tekrarlı bir şekilde göndermesidir.

HANGİ DAVRANIŞLARI SİBER ZORBALIK OLARAK SAYABİLİRİZ?

- İzin almadan, kişisel bilgisayar veya akıllı telefondaki bilgileri (dosya, fotoğraf, yazılı mesaj kayıtları vb.) almak
- İnternet ortamında başkasının kimliğiyle izinsiz paylaşımda bulunmak
- Görüntülü yapılan özel bir görüşmeyi, karşı tarafın haberi olmadan başkasına izlettirmek
- İnternet ortamında yapılan paylaşımlara (yorum, fotoğraf, video, bilgi) utandırıcı, kırıcı yorumlar yapmak
- İnternette tehdit içeren, utandırıcı, kırıcı mesajlar göndermek
- İnternet şifrelerini ele geçirerek erişimi engellemek

- İnternet şifrelerini ele geçirerek mesajlara ulaşmak
- İnternette, cinsiyetini farklı göstererek karşı tarafı kandırmak
- Sanal ortamda dedikodu veya söylenti yaymak
- Sanal ortamda birilerine küfür etmek
- Küçük düşürücü bir mesajı, fotoğrafı veya video görüntüsünü sanal ortamda izinsiz paylaşmak
- Kısa mesaj aracılığıyla tehdit edici, utandırıcı, kırıcı mesajlar göndermek

- Kişinin özel bilgilerini (adres, okul, kimlik bilgileri vs.) sosyal ağlarda ya da sanal ortamlarda o kişinin izni alınmadan paylaşmak.
- Bir kişiye, e-posta, kısa mesaj, anlık mesaj yoluyla aşağılayıcı, alaya alıcı, şiddet, tehdit, ya da cinsel taciz içerikli kişinin hoşuna gitmeyen her türlü mesajın gönderilmesi,
- Kişilerin özel görüntülerini çekmek ya da çekilmiş olan görüntüleri (fotoğraf ya da video) o kişinin iznini ve onayını almadan sosyal ağlar ya da sanal ortamlarda paylaşmak. vb.

SİBER ZORBALIĞIN ÖĞELERİ

- Siber zorbalık olgusunda; siber zorba, mağdur, siber zorba ve mağdur, tanık gibi 4 tip bileşen bulunmaktadır.
- **Siber Zorba:** Bilgi ve iletişim teknolojilerini (cep telefonu, bilgisayar, tablet, internet vb.) kasıtlı bir biçimde bir ya da daha fazla öğrenciye zarar verecek şekilde saldırgan davranışlar sergileyen kişidir.
- **Siber Mağdur:** Bilgi ve iletişim teknoloji (cep telefonu, bilgisayar, tablet, internet vb.) araçlarının olumsuz kullanımına maruz kalan kişidir.
- **Siber Zorba/Mağdur:** Hem siber zorbaca davranışlar gösteren hem siber zorbalığa maruz kalan bireylerdir.
- **Tanık/izleyici:** Bir kişi ya da gruba yapılan siber zorbalık davranışlarını gören kişidir.

SİBER ZORBALIĞIN YAYGINLIĞI

- Siber zorbalıkla ilgili yurtdışında yapılan çalışmalar incelendiğinde öğrencilerin %10 ile %34 oranları arasında siber zorbalığa maruz kaldıkları görülürken çalışmaya katılan öğrencilerin yarıdan fazlasının birisinin siber zorbalığa maruz kaldığına şahit olduğunu belirtmiştir

TÜRKİYEDEKİ YAYGINLIK ORANLARI

- Türkiye’de siber zorbalıkla ilgili 2000 li yılların başında çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Erdur-Baker ve Kavsut (2007) araştırmalarında Türkiye’deki Siber zorba oranının %28, Siber mağdur oranının ise %30’a ulaştığını ifade etmişlerdir. İstanbul'da Siber zorbalık konusunda yapılan bir araştırma öğrencilerin %35.7'sinin siber zorbalık davranışları sergiledikleri, %5.9'unun Siber zorbalık mağduru oldukları bulunmuştur (Arıcak ve diğ., 2008). Ayas ve Horzum’un (2012) araştırmasında ilköğretim öğrencilerinde siber zorbalık oranının %11,6, siber mağdurların oranının %18,6 olduğu ve %37,5 oranında siber zorbalığa şahit oldukları gözlemlenmiştir.

- Farklı ÷lkelerde ve okullarda yapılan araştırmalarda siber zorbalık olaylarıyla ilgili farklı sonuçlara ulaşılmış olmasına rağmen araştırma yapılan tüm ÷lkelerde ve okullarda siber zorbalık olaylarının önemli bir sorun olduğu gör÷lmektedir.

SİBER ZORBALIĞIN YAYGIN OLMA NEDENLERİ

- İnternet ve cep telefonuna sahip olma oranının giderek artması
- Bilişim teknolojilerine 7/24 erişimin olması
- Yüz yüze söylenemeyenler siber ortamda rahatlıkla söylenebilmesi
- Bireyler sanal ortamda kimliğini gizleyebildiğini sanması
- Bir tuşla birçok kişinin etkilenmesi

SİBER ZORBALIĞIN NEDENLERİ

- Siber zorbalar, genellikle kimliklerini saklayarak bu eylemleri yaptıkları için hiç yakalanamayacağını, yakalanmalarının çok az bir ihtimal olduğunu düşündükleri için bu tür eylemleri yaparlar.
- Siber zorbalar, yaptıkları bu eylemlerden sanal mağdurlar zarar görmediklerini düşündükleri için bu tür eylemleri yaparlar.
- Diğer insanlarda bu davranışları yaptıklarına göre bu davranışlar etik dışı değildir.
- Bireyler kendilerine yapılanlardan öç almak için bu davranışları yapıyorlar.
- Eğlenmek amacıyla
- Güçlü olduğunu kanıtlamak için
- Zarar vermek için vb.
- Eğlence/şaka

- Kendini kötü hissettiklerinden dolayı
- Başkalarını kontrol etme arzusu
- Akranları arasında statü kazanma çabası
- Saldırganca davranmaktan zevk alma
- Anonim olabilmesi: Sanal ortamda kimliğini gizleme olanağının bulunması ve mağdurla yüz yüze iletişim

- Can sıkıntısı,
- Kıskançlık
- Yeni bir şeyler deneme arzusu,
- Gerçek hayatta ifade edilemeyen saldırganca hayallerin davranışa dökülmek istenmesi
- Başkalarına olan kızgınlığın mağdura yöneltilmesi
- Sanal davranışların ebeveynlerce denetlenmemesi
- Ebeveyn-çocuk çatışması vb.

SİBER ZORBALIĞIN ETKİLERİ

Akademik Etkileri

- Derslere odaklanamama
- Derslere girmeme
- Devamsızlık yapma
- Okul başarısının aniden düşmeye başlaması
- Okula gitmemek için bahaneler bulma
- Ödev ve sorumluluklarını aksatma
- Okulu sevmeme

Sosyal Etkileri

- Aileleriyle sorun yaşama
- Uyumsuz davranışlar sergileme
- Arkadaş ilişkilerinde sorunlar yaşama
- Sosyal ilişki kurmakta sorunlar yaşama
- Sosyal çevresine güvenmeme

Psikolojik Etkileri

- Öz saygıda düşme
- Depresyon
- Kendine zarar verme
- Kaygı
- Yalnızlık
- Şüphe
- Panik
- Üzüntü
- Sinirlilik
- Kendilerini çaresiz hissetme
- Utanma
- Umutsuzluk
- Korku
- Stres

Fiziksel Etkileri

- Kusma,
- Kol ve bacak ağrısı
- Baş ağrısı
- Nefes darlığı
- Karın ağrısı
- Sırt ağrısı
- Çarpıntı
- Bulantı
- Uyku bozuklukları
- İştah kaybı

- Siber zorbalığın, psikolojik, sosyal, akademik ve fiziksel alanlarda ciddi olumsuz etkileri olduğu bilinmektedir. Araştırma bulguları, siber zorbalık olayları uzun süre devam etmesi ve mağdurun çevreden (aile, arkadaş, öğretmen) destek görememesi durumunda yaşanan bu olumsuzlukların daha da şiddetli hissedilmesine neden olmaktadır.

Çocuklar Yaşadıkları Siber Zorbalık Olaylarını Neden Ailelerine Söylememektedirler

- Sanal zorbalığa maruz kalan çocuklar bazıları bu olayları genellikle kimseyle paylaşmadıkları gibi ailesine söylemekten de kaçınmaktadırlar. Çocuklar ceza alacağından korktuğum için ya da kullanmış oldukları cep telefonu, bilgisayar gibi araçları elinden alacaklarından korktukları için bu olayları ailelerine söylememektedirler.

- Aileler, çocuklarına sanal ortamda yaşayacakları olumsuz olayları kendileriyle paylaşma cesareti verdiklerinde ve çocuklarının bu olayları kendileriyle paylaştığında onları cezalandırmadıklarında çocuklar rahatlıkla bu olayları aileleriyle paylaşır ve daha büyük sorunlara neden olmadan bu tür olaylar önlenir.

KİMLER SİBER ZORBALIK YAPAR

- Geleneksel zorbalık olaylarını yapan zorbalar
- Arkadaşları tarafından dışlanmış, sevilmeyen, kaba ve düşüncesiz, kendini beğenmiş ve empati kurma becerisine sahip olmayan kişiler

KİMLER SİBER ZORBALIK MAĞDURU OLABİLİR?

- Geleneksel zorbalık yapanlar
- Okulda popüler olan öğrenciler
- Güvenli internet kullanmayan
- Arkadaşlarıyla sürekli sosyal ve duygusal problemler yaşayan,
- Düşük öz saygıya sahip olan,
- Arkadaşlık ilişkilerinden memnun ve mutlu olmayan kişilerin bu özelliklerinden dolayı diğer bireylere göre daha fazla siber zorbalığa maruz kaldığı düşünülmektedir.

SİBER ZORBALIK OLAYLARI HANGİ ARAÇLAR KULLANILARAK YAPILMAKTADIR

- Telefon
- Sosyal ağ siteleri
- e-mail
- Sohbet odaları
- Forumlar
- Web siteleri
- Oyun siteleri
- Anlık mesajlaşma
- SMS (Kısa mesaj)
- Bloglar

ÇOCUĞUN SİBER MAĞDUR OLDUĞUNU ANLAMAYA YARAYAN İŞARETLER

- Ani bir şekilde dijital cihazını (telefon, bilgisayar, tablet vs.) kullanmaktan vaz geçmesi
- Dijital cihazı kullanırken endişeli ve sınırlı olması ya da bir şeyler gizliyor olması
- Genel olarak okula gitme ya da dışarı çıkma konusunda isteksizlik
- Sanal ortamdaki aktivitelerden sonra sınırlı ve depresif (çökkün) görünme
- Uykuda bozulmalar ve yeteri kadar uyuyama
- İştahta aşırı artış ya da azalma
- Aile üyelerinden ya da arkadaşlardan anormal bir şekilde geri çekilme, uzaklaşma
- Sanal ortamda yaptıkları ile ilgili konuşmaktan kaçınma
- Hastalık, rahatsızlık gibi şikayetlerle sıklıkla okuldan eve gelme

- Öncesine kıyasla arkadaşlarından daha çok ailesiyle zaman geçirmeye başlaması
- Daha önce ilgi duyduğu şeylere karşı kayıtsız olması
- Okula gidiş gelişlerde huzursuz olmaya başlaması
- Aile bireyleri ve arkadaşlarıyla iletişimini aniden kesmesi
- Okul başarısındaki ani düşüş
- Gelen cep mesajından sonra üzgün görünmesi
- Çok sık kullandığı internete eskisi kadar ilgi göstermemesi
- Gelen mesajları okumadan silmesi

ÇOCUĞUN SİBER ZORBA OLDUĞUNU ANLAMAYA YARAYAN İŞARETLER

- Ani bir şekilde dijital cihazını (telefon, bilgisayar, tablet vs.) kullanmayı bırakması ya da değiştirmesi
- Geceleri geç saatlere kadar dijital araçları kullanması
- Dijital cihazlarını kullanamadığında üzgün ve tedirgin olması
- Dijital cihazı kullanırken aşırı derecede güler ancak neye güldüğü sorulduğunda göstermek istememesi
- Birden fazla sosyal medya hesabının olması ve bu hesapları kullanması
- Okulda ya da dışarıda artan davranış sorunları ya da disiplin sorunları
- Sosyal alanlarda (sosyal ağlar daha çok) popüler olmaya çalışması ya da popüler görünmesi

- Arkadaşlarını değersiz görme, aşağılaması,
- Şiddete meyilli olması
- Yanlış (riskli) gruplara takılma (bu sanal ortamda, sosyal ağlarda olur daha çok)
- Teknolojik becerilerinin oldukça iyi oluşu
- Gittikçe aileden uzaklaşma, geri çekilme
- Yanına birinin geldiğini görünce ekranı aniden değiştirme
- Yanına gidildiğinde aniden bilgisayar programlarını kapatması

- Yukardaki belirtileri gösteren her çocuk siber zorba yada siber mağdur olduğu anlamına gelmemektedir. Ancak bu belirtileri gösteren çocuklar bu davranışları yapıyor olabileceği dikkate alınarak bu çocuklarla daha fazla ilgilenilmesi gerekmektedir.

SİBER ZORBALIK OLAYLARININ HUKUKİ BOYUTU

- **MEB Ödül ve disiplin yönetmeliğindeki ilgili maddeler**
- **MADDE 164-**
- **Kınama cezasını gerektiren davranışlar ve fiiller şunlardır:**
- Bilişim araçlarını amacı dışında kullanmak,
- **Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezasını gerektiren fiil ve davranışlar;**
- Bilişim araçları yoluyla eğitim ve öğretim faaliyetleriyle kişilere zarar vermek,
- **Okul değiştirme cezasını gerektiren fiil ve davranışlar;**
- Bilişim araçları yoluyla eğitim ve öğretimi engellemek, kişilere ağır derecede maddi ve manevi zarar vermek,
- **Örgün eğitim dışına çıkarma cezasını gerektiren davranışlar;**
- **Bilişim araçları yoluyla; bölücü, yıkıcı, ahlak dışı ve şiddeti özendiren sesli, sözlü, yazılı ve görüntülü içerikler oluşturmak, bunları çoğaltmak, yaymak ve ticaretini yapmak.**
- Bunların dışında **Türk Ceza Kanununda** yer alan Sanal ortamdaki suçlarla ilgili maddelerde sanal zorbalık olarak değerlendirilebilecek bir çok davranışın **altı(6) aydan beş(5) yıla kadar** değişen oranlarda cezai yaptırımlar uygulanabileceği belirtilmektedir.

AİLELER ÇOCUKLARINI SİBER ZORBALIK OLAYLARINDAN NASIL KORUYABİLİRLER

- Bilişim araçlarını potansiyel suçlu olarak görmek yerine çocuklarınızın kullanım alışkanlıkları, sanal ortamdaki davranışları üzerine yapıcı sohbetler yapılmalıdır.
- Güçlü şifrelere sahip olmaları gerektiği çocuklara belirtilmelidir.

Güçlü şifre

- Şifresi içerisinde en az bir rakam bulunanlar
- Şifresi içerisinde en az bir küçük harf bulunanlar
- Şifresi içerisinde en az bir büyük harf bulunanlar
- Şifresi içerisinde en az bir özel karakter olanlar (. - , + & @ % ; : vb.)
- Şifre uzunluğu en az 8 karakter olanlar.

- Çocuğunuz siber zorbalığa uğramış ve bu durumdan sizin haberiniz olduğunda öncelikle sakin ve serin kanlı olmalısınız.
- Asla yasaklayıcı, interneti, telefonu vs. elinden alma gibi yaptırımlara başvurmamalısınız.
- Çocuğunuza onun yanında olduğunuzu hissettirmeli ve onu koruyacağınızı ifade etmelisiniz.

- Gerçek hayatta olduğu gibi sanal ortamda da başkalarının özeline, mahremiyetine saygı gösterilmesi gerektiğini çocuklara belirtmelisiniz.
- Gerçek hayatta tanımadığı kişileri sanal ortamda arkadaş olarak eklememeleri, tanımadıkları kişilerle sanal ortamda konuşmamaları ve özel görüntülerini başkalarıyla paylaşmamaları gerektiğini belirtmelisiniz.

- Asla yasaklayıcı, interneti, telefonu vs. elinden alma gibi yaptırımlara başvurmamalısınız.
- Gençler genelde özel bir takım görüntü ya da bilgilerinin başkasının eline geçmesinden dolayı siber zorbalara boyun eğip utancından yetişkinlerden yardım istemezler. Bu konuda ebeveynler çocuklarını rahatlatmalıdırlar.

- Şayet çocuğunuz siber zorbalık yapmışsa yasaklayıcı, yargılayıcı tutum sergilenmemelidir. Bir takım cezai yaptırımlar yapılabilir (bir süreliğine internetini kısıtlama, vs.). Ancak cezadan ziyade, mağdur ettiği kişilerden özür dilemesini ve sanal ortamda da davranışlarımızın sorumluluk gerektirdiği ve karşımızdaki kişilerin mekanik bir sanal hesap olmayıp bir insan olduğu zorba öğrenciye hatırlatılmalıdır. Bu konuda siber zorbalığa maruz kalmış çocuğun ailesiyle aktif işbirliği yapılmalı ve gerektiğinde uzman desteği alınması konusunda yönlendirilmelidir.

- Başından geçen olayları sırasıyla ve eksiksiz bir şekilde anlatması için onu cesaretlendirip rahatlamasını sağlayın. Anlattıkları nemsiz, küçük ya da gereksiz görülmemelidir.
- Siber zorbalık olayıyla karşılaştığında misilleme yapmaması gerektiğini belirtmelisiniz.
- Siber zorbalıkla ilgili delilleri saklaması gerektiğini belirtmelisiniz.

- Paylaşımında bulunurken sorumluluk bilinciyle paylaşım yapılmalı, gerektiği hatırlatılmalı, yapılan paylaşımın kişiyi hukuki açıdan da bağlayıcı olduğunun farkında olunması gerekmektedir. **Dijital izler asla kaybolmaz.**

- Şayet siber zorbalık olaylarıyla karşılaşırsa; Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna(BTK) ulaşarak ihbarda bulunabilirsiniz.

www.ihbarweb.org.tr

- Aile, okul yönetimi, rehberlik servisi ile işbirliği yaparak destek alınabilir ve duruma göre polis, savcı gibi adli mercilere başvuru yapabilirsiniz.